

Az iskola és a könyvtár

A mai napon a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózata olyan új egységgel, kerületi főkönyvtárral gazdagodik, amely korszerű, szocialista kultúránkhoz méltó feltételeket kínál a tájékoztató, tanulási, önművelési és szórakozási igények kielégítéséhez.

Engedjék meg, hogy a művelődésügyi kormányzat nevében köszönetemet fejezzem ki mindazoknak, akik munkájukkal, erőfeszítéseikkel hozzájárultak ehhez az eredményhez, s akik közül ma sokan eljöttek ide: a kerület és a főváros párt- és tanácsi szervei képviselőinek, a kerületi tanácsok művelődési osztályai vezető munkatársainak, iskolaigazgatóknak és pedagógusoknak, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár vezetőinek és dolgozóinak, a kultúra és az oktatásügy minden munkásának, aki szorgalmazta, szóval és tettel segítette ennek a könyvtárnak a felépítését. De mindenekelőtt a hagyományos munkáskörlet lakosait illeti az elismerés, akiknek a könyv, az olvasás, a könyvtár iránt való elkötelezettsége hosszú éveken át oly erősnek bizonyult.

Szeretném felhasználni az alkalmat, hogy az iskola és a könyvtár kapcsolatáról szóljak. Ez a kapcsolat — ha úgy tetszik, szövetség — nem új keletű. Az államilag finanszírozott, kötelező iskolai oktatás bevezetését néhány éven belül szinte törvényszerűen követte a közkönyvtári hálózatok kiépítése. Ez nálunk is így történt, bár az összhang nem volt mindig tökéletes a két intézményrendszer között. Hogy néhány példát mondjak az elmúlt évekből: a fejlesztések során az oktatásügy súlyánál és nagyobb presztízsénél fogva időnként és helyenként az indokoltnál nagyobb mértékben billentette

Megnyitó beszédként elhangzott a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár XVIII. kerületi főkönyvtárának felavatásán, Pestlőrincen 1985. március 18-án.

**KŐPECZI
BÉLA**
művelődési
miniszter

maga felé a mérleget; az iskola mindenhatóságába vetett hit háttérbe szorította, az ideológiai-politikai nevelés türelmetlen, leegyszerűsítő felfogása formális elemekkel terhelte az olvasóvá nevelést; a szürke közepszer irányába nivelláló oktatási gyakorlat akadályozta, hogy pedagógusaink bátrabban és alkotó módon támaszkodjanak a könyvtárak gazdag választékára és szolgáltatásaira.

Nem mondhatjuk, hogy már leküzdöttük mindezeket a fogyatékoságokat. Ugyanakkor új feladatok is jelentkeztek az iskola és a könyvtár számára egyaránt. Egyszerre kell a lemaradást felszámolni és az újat előkészíteni.

A tudományos-műszaki haladás és a szocializmus építésének intenzív szakasza még nagyobb jelentőséget tulajdonít a tudásnak, általános műveltségnek és szakképzettségnek, sőt a permanens továbbképzésnek is. Nem véletlen, hogy napjainkban a társadalmi rendszerek között folyó versenyben a tudás döntő minőségi tényező. Az oktatás fejlesztési programja tudatosította ezt a felismerést az iskola számára.

Hogy a könyvtár mit tehet ebből a szempontból, arra vonatkozólag hadd idézzem a jeles művelődéspolitikus és könyvtáros, Szabó Ervin 1910-ből származó tanulságos fejtegetését, amely abból indul ki, hogy olyan emberek-

re van szükség, akik „önművelés által elevenen tartott természetes értelmességükkel igenis képesek ma ilyen, holnap olyan munkát végezni, bármilyen gépet kezelni, bármilyen áru termelésének vagy sokak munkájából összetett cselekvésnek folyamatát megérteni.” „...A kéréteiben és tartalmában folyton változó gazdaságnak” éppúgy, mint a politikai és közművelődési szerveknek ilyen, „szellemében rugalmas tisztviselő- és munkáselemre... természetes eszüket megóvott, jó judíciumú és új ismeretek befogadására mindig képes emberekre, szellemi individualitásokra” van szüksége. Ehhez tartotta szükségesnek a könyvtári hálózat fejlesztését, korszerűsítését. Az ő nyomdokain járunk, amikor a közművelődés korszerűsítése során ezekre az akkor utópisztikusnak tűnő összefüggésekre hívjuk fel a figyelmet.

A feladat megvalósításának egyes feltételei rendelkezésünkre állnak. Az iskola már ma is, és a jövőben még inkább, többet és részben mást vár a könyvtártól, mint korábban, és megfordítva: a könyvtár is gazdagabb eszközökkel tud hozzájárulni a nevelési-oktatási célokhoz, mint egy-két évtizeddel ezelőtt. A pedagógusoknak a nevelés-oktatás valamennyi szintjén, de mindenekelőtt az általános iskolákban, a könyvtárosoknak pedig — elsősorban a közművelődési és az iskolai könyvtárakban — el kell érniük, hogy a mindkét oldalon jelentkező szükségletek tudatosává váljanak, és kielégítésük hatékony legyen. Az audiovizuális és a tömegkommunikációs eszközök rohamos térhódítása ellenére belátható időn belül még *a könyv marad az ismeretszerzésnek, a jellemformáló érzelmi-esztétikai élményeknek és a szabadidő tartalmas eltöltésének legfontosabb eszköze*, melyet a legnagyobb választékban és a legdemokratikusabban a könyvtár tesz hozzáférhetővé. De tegyük hozzá, hogy ma már egyre több helyütt a korszerű audiovizuális berendezéseket és információhordozókat is itt találjuk meg.

Ma, a változó gazdasági követelmények közepe, a gyorsan bővülő és átrendeződő ismeretek világában azt is tudomásul kell vennünk, hogy az iskola nem készíthet fel mindenre. A tanulás, a személyiségformálódás szinte az egész életen át folyik. Az iskola egyik alapfeladata, hogy képessé tegye az egyént az önművelésre. Ebből a perspektívából a könyvtárban nem csupán az iskolai oktatás segítőjét, hanem kiegészítőjét és a folyamatos művelődés

Kiss Jenő, az FSZEK főigazgatója a vendégeknek bemutatja a Magyar Kommunista Párt Szabad Lőrinc című hetilapjának 1945. június 5-i számáról a főkönyvtár átadása alkalmából készített hasonmás példányt. (Braun Tamás felvétele)

támaszát, az ember önmegújításának eszközét is kell látnunk.

Az iskola és a könyvtár kapcsolatának erősítésére a közelmúltban számos intézkedést tettünk. Az új tantervek kötelezően előírják a könyvtárhasználati ismeretek oktatását az általános iskolákban. Országosan szabályozni kívánjuk az iskolai könyvtárak funkcióit, feladatkörét. Javítottuk és tovább szeretnénk javítani működési feltételeiket. Előrelépés, hogy ma már nem szűkkeblű takarékosági szempontok és merev elvek alapján, hanem a helyi körülmények figyelembevételével, az előnyök és az esetleges hátrányok alapos mérlegelésével kezeljük az iskolai és a közművelődési könyvtárak vagy funkciók integrálásának lehetőségeit. A fővárosban és országszerte szaporodtak az eredményesen működő, iskolákba telepített közművelődési könyvtárak és a kettős (iskolai és közművelődési) funkciójú, közös fenntartású könyvtárak.

Anyagi lehetőségeink korlátai és az egész iskolahálózat infrastrukturális problémái miatt azonban szembe kell néznünk azzal, hogy a pedagógusok sok helyütt továbbra is kedvezőtlen iskolai könyvtári feltételek között lesznek kénytelenek dolgozni. A könyvtári ellátottság, a tág értelemben vett könyvtári közeg javítása döntően továbbra is a helyi tanácsok áldozatkészségén, a tanácsi közművelődési könyvtá-

Köpeczi Béla megnyitó beszédét mondja

rak megfelelő fejlesztésén és fenntartásán múlik. Az áldozatkészség különösen ott fontos, ahol az olyan mutatók, mint a száz lakosra jutó beszerzési keret vagy a lakosok és az olvasók aránya erősen elmarad az országos átlagtól. Köztudomású, hogy az ellátottsági viszonyok erős eltéréseket mutatnak a fővárosban is. Hadd jelentsük ki: *a könyvtár nem luxus*. Társadalmi érdekeinket és az egyének életesélyeinek javítására tett erőfeszítéseink eredményességét veszélyeztetjük, ha nem teremtjük meg az oktatás fejlesztésével párhuzamosan a megfelelő könyvtári hálózatot.

A könyvtárak szerepe nem csupán az oktatásban nőtt meg, hanem a közművelődésben is. A nagyobb könyvtárak az írott dokumentumok használatba adása mellett egész sor újfajta szolgáltatással állnak a használók rendelkezésére: lemezek és kazetták, nyelvleckék, diafilmek, hangosfilmek, egyre sokrétűbb hangzó és

képanyag található bennük. Külön öröm, hogy ebben a könyvtárban, az országban elsők közt, artotéka nyílik, amely eredeti művészi grafikákat kínál kölcsönzésre. A jól felszerelt könyvtárakban tartott kiállítások, művészeti rendezvények, vetélkedők, klubfoglalkozások — közvetlen hatásukon túl — az egészséges lokálpatriotizmus gyűjtőpontjaivá, közösségformáló és közügyteremtő tényezőkké válhatnak. A könyvtárak ma már számos úton-módon serkenethetik a társadalmi öntevékenységet és a közösségi kohéziót is.

Minderről azért szoltam ilyen részletesen, hogy érzékeltessem: az olvasóvá nevelésen *túlmenően* arról van szó, hogy a gyermekkortól kezdve *az élet szerves részévé tegyék a könyvtárhasználatot*. Minél jobban teljesítjük ezt a feladatot, annál inkább bizhatunk benne, hogy egy emberöltőn belül kinevelődik az a nemzedék, amely számára nyilvánvaló lesz az információ értéke és fontossága, annak rendszeres, hatékony felhasználását az élet különböző területein természetes igényként fogja fel, és képes lesz jelszóból valósággá változtatni azt, hogy a tudás: hatalom.

Kívánom, hogy ez a könyvtár, mely mintául szolgálhat fővárosunk több más, modern peremkerülete számára, mindig magas színvonalon tartott állománnyal, gazdag, korszerű szolgáltatásokkal várja használóit. Segítsen felfedezni a vonzáskörzetébe tartozó százezernyi lakosnak, köztük a több mint húsz iskola mintegy tizenötezer diákjának a hazai és az egyetemes kultúra, a szaktudás, a tartalmasabb emberi élet és a közösségi boldogulás új eszközeit és lehetőségeit.

Kitüntetések

Az Elnöki Tanács 60. születésnapja alkalmából *Vitályos Lászlónak*, a Magyar Tudományos Akadémia Központi Könyvtára fősztályvezetőjének, valamint nyugállományba vonulása alkalmából *Hajdu Bélánénak*, a Kiskunhalasi Szakmaközi Szakszervezeti Művelődési Ház klubkönyvtár-vezetőjének eredményes munkásságuk elismeréseként a MUNKÁÉRDREND EZÜST FOKOZATA kitüntetést adományozta.

Fekete Dezső főkönyvtárost, a Kiskunhalasi Városi Könyvtár *Szabó Ervin-émlékérmes* és *Kiváló népművelő* címmel kitüntetett munkatársát 60. születésnapja alkalmából *dr. Szabó Miklós*, az MSZMP Kiskunhalasi Városi Bizottságának titkára köszöntötte, s elismerését fejezte ki a város történetének feltárására irányuló áldozatos, hosszú ideje végzett könyvtárosi-bibliográfusi tevékenységéért.